

NIKOHNING ETNOPSIXOLOGIK VA PSIXOLOGIK XUSUSIYATLAR, HAMDA TURLI YOSHDAGI QIZLARDA OILA-NIKOH USTANOVKALARINING PSIXOLOGIK OMILLARI

Rahimova Matluba

“Oila va hotin qizlar ilmiy-tadqiqot instituti” tayanch doktoranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada turli yoshdagi qizlarda oila-nikoh ustanovkalarining psixologik xususiyatlari ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *qizlar, oila, nikoh, psixologik xususiyatlar, moslashuv, shaxs, bog'lanish.*

Annotation: *This article reveals the psychological characteristics of family-marriage ustanovks in girls of different ages.*

Keywords: *girls, family, marriage, psychological characteristics, adaptation, personality, attachment.*

Аннотация: *В данной статье раскрыты психологические особенности семейно-брачных установок у девушек разного возраста.*

Ключевые слова: *девушки, семья, брак, психологические особенности, адаптация, личность, Связь.*

KIRISH

Nikoh tushunchasi madaniyatlar, dinlar va huquqiy tizimlar bo'yicha turli ma'nolarga ega bo'lgan ko'p qirrali va chuqur singib ketgan institutdir. Asosan, nikoh odatda ikki shaxs o'rtasida rasmiylashtirilgan ittifoqni ifodalaydi, ko'pincha huquqiy, ijtimoiy va diniy e'tirofga ega. Umuman olganda, nikoh tushunchasi ijtimoiy, hissiy, huquqiy, madaniy va ma'naviy o'lchovlarning murakkab o'zaro ta'sirini qamrab oladi, ularning har biri turli xil sharoitlarda va jamiyatlarda nikoh uyushmalarining xilma-xil va boy gobelenlariga hissa qo'shadi. Asosiy qism. Nikohning etnopsixologik va psixologik xususiyatlari turli xil jamoalar va shaxslar ichida nikoh tushunchasi va tajribasini shakllantiradigan madaniy, ijtimoiy va individual omillarning keng doirasini qamrab oladi. Mana bu xususiyatlarning umumiy ko'rinishi:

1. Etnopsixologik Xususiyatlar:

- Etnopsixologiya psixologik jarayonlardagi madaniy o'zgarishlarni, shu jumladan bilish, hissiyot va xulq-atvorni muayyan madaniy guruhlar doirasida o'rganishni anglatadi.

- Madaniy e'tiqodlar, me'yorlar va urf-odatlar nikohning etnopsixologik xususiyatlariga sezilarli ta'sir qiladi, masalan, nikohdagi shaxslarning rollari, munosabatlar dinamikasi, jinsni kutish va nizolarni hal qilish yondashuvlari.

- Nikohning etnopsixologik istiqbollari madaniyatlarda turlicha bo'lishi mumkin va turli xil madaniy sharoitlarda yaqinlik, oila tuzilishi va nikohning maqsadi va ma'nosi haqidagi tasavvurlarga ta'sir qilishi mumkin.

2. Psixologik Xususiyatlar:

- Nikohning psixologik xususiyatlari nikoh munosabatlaridagi individual tajribalar, umidlar va dinamikaga tegishli.

- Bu xususiyatlar bog'lanish uslublari, muloqot uslublari, nizolarni hal qilish strategiyalari va nikohdagi shaxslarning psixologik farovonligi kabi omillarni o'z ichiga oladi.

- Nikohning psixologik jihatlari, shuningdek, shaxslar nikoh rishtalarida izlayotgan yoki boshdan kechiradigan shaxsiy o'sish, shaxsiyatni rivojlantirish va hissiy aloqani o'z ichiga oladi.

3. Nikohga madaniy ta'sir:

- Nikohning etnopsixologik xususiyatlari madaniy ta'sirlarga, shu jumladan sevgi, sadoqat, burch va nikoh rollari va majburiyatlariga nisbatan ijtimoiy umidlar haqidagi e'tiqodlarga chuqur bog'liqdir.

- Madaniy me'yorlar nikoh haqidagi psixologik tasavvurlarni shakllantiradi va nikoh ichidagi oila birligining jamoaviy farovonligiga nisbatan shaxslarning individual bajarilishini birinchi o'ringa qo'yishiga ta'sir qiladi.

4. Oila va jamiyat dinamikasi:

- Ko'pgina madaniy sharoitlarda nikoh nafaqat ikki kishining birlashmasi, balki oilalar va jamoalarning birlashishini ham o'z ichiga oladi. Nikohning etnopsixologik xususiyatlari ko'pincha oilaviy umidlar, kommunal qo'llab-quvvatlash tizimlari va nikoh munosabatlarida katta oilaviy tarmoqlarning o'zaro ta'sirini muhokama qilishni o'z ichiga oladi.

5. An'ana va zamonaviylikning o'zaro ta'siri:

- Etnopsixologik xususiyatlar ba'zan an'anaviy madaniy amaliyotlar va nikohga zamonaviy ta'sirlar o'rtasidagi keskinlikni aks ettiradi. Ushbu o'zaro ta'sir turli xil madaniy guruhlardagi nikohlar, nikoh avtonomiyasi, gender tengligi va rivojlanayotgan munosabatlar dinamikasiga bo'lgan munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin.

6. Din va ma'naviyatning roli:

- Din va ma'naviyat ko'pincha nikohning etnopsixologik va psixologik xususiyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Qadriyatlar, axloq qoidalari, nikoh rollari va nikohning ma'naviy ahamiyati haqidagi e'tiqodlar nikoh munosabatlariga individual va kommunal qarashlarga ta'sir qilishi mumkin.

Nikohning etnopsixologik va psixologik xususiyatlarini tushunish va qadrlash madaniy xilma-xillikka sezgirlikni, individual farqlarni anglashni va zamonaviy jamiyatlarda nikohning rivojlanayotgan tabiatini tan olishni talab qiladi. Ushbu xususiyatlar inson tajribalari va munosabatlarining boy gobeleniga hissa qo'shadi, madaniy kompetentsiya va turli jamoalarda nikohni tushunishga inklyuziv yondashuv muhimligini ta'kidlaydi.

Turli yoshdagi qizlarning oila va nikohni qanday qabul qilishining psixologik xususiyatlari ularning rivojlanish bosqichiga qarab sezilarli darajada farq qilishi mumkin.

Qizlarning oilaga psixologik moslashuvi ularning oila birligi ichida o'zlari haqidagi tushunchalarini shakllantiradigan bir qator kognitiv, hissiy va xulq-atvor omillarini o'z ichiga oladi. Qizlarning oilaga moslashuvida odatda kuzatiladigan psixologik xususiyatlar:

1. Ilova va bog'lash:

- Qizlar o'zlarining tarbiyachilari va oila a'zolariga kuchli hissiy bog'lanishlarni rivojlantiradilar, bu ularning hissiy xavfsizligi va oilaga tegishli bo'lish tuyg'usining asosini tashkil qiladi.

- Bog'lanish nazariyasi shuni ko'rsatadiki, xavfsiz qo'shimchalar bolaning sog'lom hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, bu esa oilaviy muhitda ishonch, qulaylik va o'ziga ishonch hissini keltirib chiqaradi.

2. Shaxsni Shakllantirish:

- Oila ichida qizlar oila a'zolari bilan o'zaro munosabatlari va oilalarida saqlanib qolgan qadriyatlar, e'tiqodlar va urf-odatlar asosida o'zlarining shaxsiyatlarini shakllantira boshlaydilar.

- Oila dinamikasi, shu jumladan aka-uka munosabatlari, ota-onalarning rollari va umumiy oilaviy madaniyat qizning o'zini his qilishiga va uning oiladagi o'rnini tushunishiga sezilarli ta'sir qiladi.

3. Hissiy Tartibga Solish:

- Qizning his-tuyg'ularini tartibga solish va ifoda etish qobiliyatini shakllantirishda oilaviy muhit hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oiladagi dastlabki tajribalar uning hissiy chidamliligiga, kurashish mexanizmlariga va umumiy hissiy farovonligiga ta'sir qilishi mumkin.

- Qizlar o'zlarining oilaviy doiralarida his-tuyg'ularni qanday boshqarishni kuzatish va boshdan kechirish orqali birinchi hissiy qoidalarini ishlab chiqadilar.

4. Kognitiv Rivojlanish:

- Oiladagi kognitiv rivojlanishga til, muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari ta'sir qiladi. Ushbu asosiy kognitiv qobiliyatlar oila a'zolari bilan o'zaro munosabatlar va oilaviy muhitda taqdim etiladigan intellektual rag'batlantirish orqali tarbiyalanadi.

5. Ijtimoiylashuv va aloqa:

- Oilaviy o'zaro munosabatlar qizlarga ijtimoiy me'yorlar, muloqot uslublari va nizolarni hal qilish ko'nikmalarini o'rganish imkoniyatini beradi. Sog'lom oila dinamikasi samarali shaxslararo ko'nikmalarni rivojlantirishga va ijtimoiy munosabatlarni tushunishga yordam beradi.

- Oila qizning ijtimoiy va hissiy qobiliyatiga hissa qo'shadigan muhim qadriyatlar va xatti-harakatlarni beradigan asosiy sotsializatsiya agenti sifatida ishlaydi.

6. Rollarni modellashtirish va ta'sir:

- Qizlar oila a'zolariga xulq-atvor, munosabat va munosabatlar dinamikasi uchun namuna sifatida qarashadi. Ota-onalarning sog'lom munosabatlar va ijobiy muloqotni modellashtirish qizning keyingi hayotida oilaviy va romantik munosabatlar haqidagi tushunchasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

7. E'tiqod va qadriyatlarni shakllantirish:

- Oilaviy muhit qizning e'tiqod tizimi, axloqiy qadriyatlari va axloqiy asoslarini rivojlantirishga yordam beradi. Madaniy, diniy va oilaviy qadriyatlarning uzatilishi uning dunyoqarashini shakllantiradi va qaror qabul qilish jarayonlariga ta'sir qiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, ushbu psixologik xususiyatlar odatda kuzatilsa-da, turli xil oilaviy sharoitlarda individual tajribalarda sezilarli o'zgaruvchanlik mavjud. Oila tuzilishi, madaniy kelib chiqishi va qo'llab-quvvatlovchi yoki qiyin oila dinamikasining mavjudligi kabi omillar qizlarning oilaga psixologik moslashuviga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Nikoh tushunchasining turli o'lchamlarini tushunish uning ahamiyati va shaxslarga, oilalarga va jamoalarga ta'sirini qadrlash uchun juda muhimdir. Umuman olganda, turli yoshdagi qizlarning psixologik xususiyatlari ularning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi, shuningdek, oilaviy ta'sirlar, madaniy me'yorlar va ijtimoiy kutishlarga ta'sir qilish bilan shakllanadi. Rivojlanish traektoriyalaridagi individual tajribalar va tafovutlar hayotning har bir bosqichida oila va nikohga turli xil psixologik qarashlarga olib kelishi mumkinligini tan olish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Алешина Т.Ю. Социально- психологические методы исследования супружеских отношений // Семья в новых социально-экономических условиях / Под ред. А.Х. Саралиевой. Н. Новгород: Нижегород. гос. ун-т, 1998.

2. Религиозно-философские аспекты формирования культуры семьи в учениях таджикских мыслителей тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 09.00.14, кандидат наук Махмудова Фотима Ходжиевна

3. <https://scienceproblems.uz/>